

Alguna cosa ha canviat per sempre més dins d'ella, i la segona part de la novel·la està dedicada a demostrar aquesta evidència.

En La llarga vida de la Marianna Ucrìa, però, aquella contradicció inicial s'estén també a les sensacions que deixa en el lector. En el costat positiu, alguns personatges memorables —com la gran tia Manina i la seua llengua viperina— i la descripció d'espais, carregats d'una pesantor grisa i empolsinada, la pudor de resclosit dels quals gairebé ens arriba als narius. També, sobretot en la primera part, el dibuix d'una classe social astorada i perplexa davant de les noves realitats que l'assetgen, impotent davant dels canvis. Un dibuix crític, però també comprensiu, diríem, que segurament té la seua millor representació en el personatge del duc Pietro, el marit oncle de Marianna:

Ell els llibres els evita perquè són «mentiders». La fantasia és una arbitrietat lleugerament nauseabunda. La realitat està feta, per al duc Pietro, d'un seguit de regles immutables i eternes a les quals ningú amb sentit comú no pot no ajustar-se.

La confrontació amb altres intel·ligències, altres idees, és considerada per principis una rendició. Els plebeus pensen com a grup o com a massa; un noble està sol i aquesta solitud constitueix la seva glòria i el seu valor. En canvi, de vegades es té la impressió d'estar llegint una novel·la excessivament calculada. Aquella sensació —que no és exclusiva de la literatura— que l'autora ha fet prèviament la llista dels ingredients que havia de contenir la seua obra, i els hi ha anat espargint. Com un best-seller, però per a lectors cultivats: personatges històrics reals i alguna lliçó concentrada d'història, un amor ocult i impossible en forma de príncep blau que ve a traure-la de la foscor, l'alliberament de la dona, el paper de la literatura com a motor de canvi revolucionari, la consciència —sobtada— de la immensa misèria sobre la qual s'assenta la seua posició privilegiada, etc. Fins i tot, com si hi hagués la preocupació de deixar-hi caure de tant en tant alguna frase subratllable: "El temps, es diu la Marianna, és el secret que Déu amaga als homes. I amb aquest secret van fent cada dia miserablement".

CALONGE, Pere. Una illa, l'ocàs d'una època[en línia] A: Trapezi: hi ha qui es pren la literatura massa seriosament. Trapezi, 2014. <<http://eltrapezi.com/llarga-vida-marianna-ucria/>>

Club de lectura B

BIBLIOTECA CENTRAL XAVIER AMORÓS

La Llarga vida de la Marianna Ucrìa de Dacia Maraini

Dimarts 26 de febrer
a

2/4 de 7 de la tarda

a la sala annexa

BIBLIOTECA CENTRAL
XAVIER AMORÓS
REUS

Carrer de l'Escorxador, 1
43202 Reus
Tel. 977010 025
info.biblioteques@reus.cat
biblioteques.reus.cat

Una illa, l'ocàs d'una època per Pere Calonge

Hi ha contradiccions que posen en qüestió les realitats més assumides, que provoquen canvis i fan moure la Història. La novel·la de Dacia Maraini sorgeix de la confluència de tres d'aquestes contradiccions: la d'una dona, la d'una època i la de tot un país. Això és, la Sicília del segle XVIII i la duquessa Marianna Ucrìa, protagonista absoluta d'una obra que s'organitza a partir del relat de la seua vida, des de la infantesa fins pràcticament la mort. La vida d'una dona que serveix a l'autora per tal d'encarnar les primeres esclatxes en el cos aparentment monolític tant de la classe social a què pertany com de la seua pròpia condició femenina; i, al mateix temps, les de tota una època en què les idees de la Il·lustració xoquen frontalment amb la visió tradicional del món que aquelles dues representen. Marianna és sordmuda, i per aquest motiu viu en certa forma aïllada del seu entorn, fins i tot del més immediat; i s'acompanya sempre dels estris per poder-se comunicar per escrit amb la gent que l'envolta. Aquest fet —que representa un obstacle evident per al personatge— és un excel·lent recurs per a l'autora, que no ha de justificar l'allunyament de determinats costums o intrigues que li serien propis per classe i per posició social; ni l'afuament dels altres sentits, molt especialment de la capacitat d'observació, fins al punt de quasi poder llegir el pensament dels altres; ni tampoc el refugi en els llibres o la reflexió i el diàleg amb ella mateixa. Qüestions, totes, que contribuiran a un canvi progressiu en Marianna que difícilment s'hauria produït sense la seua condició d'illa.

En la primera escena de la novel·la, el pare porta una Marianna encara molt menuda a veure l'execució pública d'un jove bandoler a la forca. La duu a veure l'infern de prop, en certa mesura, amb una intenció que més endavant el lector coneixerà: “l'infern, si se'l visita en vida com feia el senyor Dant, pot ser bonic de veure i tot: ells allà patint i nosaltres aquí mirant. No és a això al que conviden els encaputxats blancs que es passen el rosari d'una mà a l'altra?” Uns encaputxats blancs, encarregats d'executar justícia, entre els quals es troba el seu pare. I el cas és que mirar com els altres pateixen o, fins i tot, més aviat oblidar-ho, és el que fa Marianna —com tots els que pertanyen a la seua classe social— bona part de la seua existència. És llei de vida, una llei atàvica que situa cadascú en el seu lloc.

Aquest és un del dos eixos bàsics de la novel·la: sota l'ombra allargada de Lampedusa, Maraini retrata un univers a punt d'entrar en decadència, posat en qüestió per la història i la seua roda imparable, pels nous aires que porta la Il·lustració. L'univers de l'aristocràcia palermitana, un món regit per un ordre impertorbable i endogàmic, on cadascú ocupa el lloc que li correspon en funció del sexe i de la posició en l'arbre genealògic.

Un univers que només reserva dues opcions a la dona: la d'esposa o la de monja. Un fet que, en el cas de la Marianna, es veu agreujat a més per la seua condició de sordmuda. I és d'ací, en part, d'on sorgeix l'altre eix de l'obra, probablement el més important: el que descriu —i denuncia— la situació de la dona en una Sicília refractària a les idees il·lustrades. Tan important, que és més que probable que algú ja haja qualificat la novel·la de “literatura de dones” o fins i tot de “literatura feminista”. El retrat que en fa Maraini mostra una certa animalització de la dona, reduïda al paper de la procreació i de la cria dels fills, i a la cura del marit. A ser còmplice d'una estratègia familiar —i de classe— que busca la perpetuació, mentre “són mantingudes en un estat d'ignorància gallinàcia”, com llegirem. Marianna, per exemple, és casada amb un oncle als tretze anys i convertida en mare —en repetides ocasions, de fet, fins que naix un mascle. El sexe amb el marit es descriu com es descriuria un atac en què la víctima ha d'intentar sobreviure sense oposar-hi resistència. I la relació amb aquells que l'envolten se sustenta sobre la paradoxa de qui està acostumada a manar sobre el servei, però també a ser submissa amb tota la resta.

El punt d'inflexió de la novel·la es produeix en un moment en què el marit ja la deixa en pau des del punt de vista sexual, els fills majors s'han casat i Marianna té més temps per als llibres i per a ella mateixa. De fet, està provocat per la lectura de Hume; un esdeveniment poc probable per a una dona com la duquessa d'Ucrìa, segurament, però que l'autora resol amb el recurs d'un personatge que no sembla tenir cap gruix més enllà de la utilitat concreta de deixar una llibreta de notes en la seua biblioteca. Les reflexions del filòsof la torben: representen la raó contra la tradició, el pensament lliure contra la llei immutable, la ciència contra la superstició religiosa. Sap que aquelles idees podrien portar l'autor a la foguera, però l'atrauen sense remei.